

OPČI

NUEN

OST

NAJGORIM

**FLORIЈAN
ZELER**

BOOKA.

Knjiga **037**

Edicija **Zapadno od sunca**

FLORIJAN ZELER
OPČINJENOST NAJGORIM

Naslov originala

FLORIAN ZELLER

LA FASCINATION DU PIRE

Copyright © Éditions Flammarion, 2004

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Slanački put 128

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S FRANCUSKOG

Vladimir D. Janković

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Booka

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Marija Lončar

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2015.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

OPĆI NUJEN OST NAJGORIM

ROMAN

FLORIJAN ZELER

S FRANCUSKOG PREVEO
Vladimir D. Janković

BOOKA.

UPOZORENJE

Ova knjiga je plod mašte; veći deo onoga što je ovde rečeno nije istina; ono ostalo, po definiciji već, takođe to nije.

1.

Putovanje avionom

U trenutku kad je zazvonio budilnik zažalio sam što sam pristao da krenem na to putovanje. Još je bila noć, a ja praktično ništa nisam spavao. Trebalo je ranije da legnem prethodne večeri, prebacivao sam sada sebi. Ali nisam ja od tih što mogu rano da legnu. A onda, i dalje je postojala mogućnost da se naspavam u avionu.

Ustao sam, otišao da popijem kafu. Pogledao sam kroz kuhinjski prozor. Bilo je pet sati, ali Pariz se još nije bio probudio. Kao ni Žana. Obukavši se, došao sam da je gledam kako spava. Ne znam zbog čega, uvek mi je najlepša bila ujutro. Njeno telo kao прибежиште od studene zore. Napisao sam joj poruku, da joj kažem da će mi nedostajati. Ponekad to ume i predugo da bude, nedelju dana. Sem toga, obuzeo me je bio strah da je više neću videti. Smešno je to, svestan sam i sâm, ali tako je: otkako su mi roditelji poginuli, ne mogu više da zažmurim pred spoznajom da u svakom trenutku svašta može da se desi. Rekao bih, štaviše, da ja, na izvestan način, neumorno iščekujem sopstvenu smrt. Time što sam Žani poručio da će mi nedostajati, ja sam u stvari – ili mi se bar tako čini – tražio načina da se od nje oprostim. Bio sam pomalo uzbuđen,

zapravo, ali uzbuđen na način neumeren i neprijatan. Nisam ja za rano ustajanje. Na kraju krajeva, na tom putovanju trebalo je da ostanem svega nekoliko dana. Poruku sam pocepao i bacio u korpu za otpatke, a onda sam zatvorio kofer.

Francuska ambasada u Egiptu pozvala me je u Kairo da bih održao predavanje u sklopu neke vrste sajma knjiga koji se tamo održava. Ataše za kulturu mi je preko telefona saopštio da će sa mnom putovati Marten Mile. (Reč je o jednom švajcarskom piscu, prilično poznatom; pročitao sam već bio jednu od njegovih knjiga, i nejasno se sećao čitavog niza nasilnih, gdekad čudovišnih fantazmagorija, čija je svrha bila da opišu seksualnu bedu tržišnog društva, ali, usput čisto, i samoga autora.) Avionska karta mi je stigla poštom, kao i opis aktivnosti. Po svemu sudeći, moj zadatak sastojao se u tome da kažem koju reč na temu „nove generacije francuskih romansijera“ i da ostatak vremena iskoristim na najbolji mogući način. U taksiju koji će me odbaciti do Roasija uveravao sam sebe da, izuzev tog buđenja u gluvo doba noći, sve zajedno sluti na jedno nadasve ugodno iskustvo, i da bi trebalo već jednom da se oslobodim navike da gundam kad ustanem iz kreveta.

Nekoliko dana ranije, jedan egipatski avion pao je u Crveno more. Leteo je iz Šarm el Šeika; u katastrofi su izginuli svi putnici. Bili su to većinom francuski državljani koji su se vraćali s jednonedeljnog odmora. Tačni razlozi udesa još nisu bili poznati. U prvi mah se razmatrala mogućnost da je reč o napadu. Onda su, zahvaljujući robotima koji mogu da se spuste i do hiljadu metara dubine, pronađene crne kutije. Prema onome što sam pročitao prethodnog dana, na osnovu snimka je hipoteza o terorističkoj akciji odbačena. Dogodila se, dakle, jedna „klasična nesreća“, što je predstavljalo istinsko olakšanje za (gotovo) ceo svet.

Imam Šeik Ibrahim el-Saleh je, u nastupu solidarnosti, izjavio da ova tragedija „nije pogodila samo porodice žrtava već i sve Egipćane“. Istina je da Egipćanima to što se desilo ni najmanje nije išlo naruku. Ova vrsta nezgodâ bila je, sve u svemu, loša za turizam, i zaista nije trebala Egiptu, koji je već godinama tavorio u ekonomskoj krizi. Tim pre što je Šarm el Šeik visoko cenjeno letovalište među zapadnjacima. O tome svedoče moderni hoteli koji niču na sve strane, zatim kazina, turistička sela i trgovinski centri koji ovaj neonski osvetljen grad čine nekom vrstom orijentalnog Las Vegasa.

Turističke agencije preporučuju, načelno, dve vrste boravka u Egiptu. Prvi (za koji su se opredelile žrtve pomenute nezgode) odigrava se na obali Crvenog mora. „Nacionalni park Ras Muhamed nudi vam jedno od sedam najlepših mesta za ronjenje u svetu: Greben ajkulâ.“ Zanimljivost takvog jednog putovanja svodi se manje-više na sledeće: da svojim očima pratite evoluciju mnoštva tropskih riba svih boja. Druga opcija je putovanje u srce „faraonskog Egipta“; kad se sve sabere, reč je o krstarenju Nilom. U desetak dana, turista poseti Kairo (gde vidi muzej i piramide), Luksor (razni hramovi i Dolina kraljeva) i na kraju Asuan (čuvena brana i hram u Abu Simbelu)... Ova druga formula bila je i više nego uspešna sve do meseca novembra 1997. godine, kada je jednog jutra islamistički komandos masakrirao sve turiste koji su se u tom trenutku zatekli u hramu kraljice Hatšepsut u Luksoru – na jednom, inače, veličanstvenom mestu.

Prethodnih godina dosta sam putovao u muslimanske zemlje, prvenstveno bliskoistočne. Taj deo sveta omilio mi je posle susreta s jednom Jordankom. S druge strane, međutim, samo sam jednom pre toga bio u Egiptu. Išao sam tamo 1998, s roditeljima. Kao i mnogi turisti, i mi smo se ovajdili o izrazito pristupačne cene kojima su turističke agencije počele da pribegavaju posle onog napada u Luksoru. U to vreme,

budući da je potražnja beležila drastičan pad, mogli ste sebi lako da priuštite krstarenje Nilom za manje od dve hiljade franaka. Upravo na taj način, bespoštedno spuštajući cene, ova zemlja je i uspela, malo-pomalo, da se oporavi od posledica tog oružanog napada. Ali, da bi tako niske cene opstale, govorio sam ja sebi toga jutro, upravo dok sam stizao na Rosasi, morate smanjivati i varijabilne troškove, među kojima, opet, pored samog kvaliteta usluge, važno mesto zauzima i bezbednost. I sve je, tako, navodilo na zaključak da je udes u Šarm el Šeiku prouzrokovao tehnički kvar, ili preciznije govoreći, nedovoljna kontrola nad letelicom. Drugim rečima, ova vazduhoplovna katastrofa posredno je bila posledica napada koje su izveli islamisti. Imam je u tom pogledu i te kako bio u pravu: ta tragedija neće ostaviti traga samo na porodicama žrtava.

Još je bila noć kad me je taksista ostavio ispred aerodroma. Ubedio sam sebe da i nije naročito pametno sve ovo pretresati baš pre nego što ćeš sestri u avion. Samo zabadava plaši čovek sebe. Bolje je razmišljati pozitivno. Ali o čemu to? Nesreće se nikad ne dešavaju jedna za drugom, opšte je poznato. U tom pogledu, bio je ovo idealan trenutak da se krene za Egipat. Ništa, naposljetku, nije moglo da mi se desi. Eto šta sam sebi ponavljao ne bih li se umirio.

Otišao sam da kupim neke novine pre nego što ću se čekirati. Tražili su da na aerodrom dođem dva sata pre poletanja. Posle jedanaestog septembra, kontrolama nije bilo kraja. Znao sam, razume se, da je Egipat većinski muslimanska zemlja, ali sam svejedno bio nemalo iznenađen kada sam primetio da, u redu u kojem su stajali putnici, osim mene gotovo da nije bilo nikoga ko ne nosi galabiju. Progutao sam pljuvačku. Sve žene su bile zabrađene. Žali bože, ali u današnje vreme

čovjeku svašta padne na pamet kad mu se u mislima povežu galabije, velovi i avioni.

Iznenada, osetih nečiju ruku na ramenu. Trgoh se. Okrenuh se i ugledah Martena Milea. Već sam ga bio video na fotografiji, tako da mi je odranije bio poznat pomalo neobičan oblik njegovog lica, i njegova više nego upadljiva sličnost s jednom domaćom životinjom kad je zgazi auto, s tim što sam ga zamišljao snažnijeg i krupnijeg. Biće da je imao negde oko trideset godina. Rukovali smo se. Na osnovu njegovog izgleda, moglo se zaključiti da se veoma raduje što je tu. Osmeh od uva do uva. Njemu je to bio prvi put da ide u Egipat. I, bez sumnje, poslednji. S tim što on to u tom trenutku još nije znao.

– A ti – upitao me on s nekim elanom koji mi se učinio preteranim – već si tamo išao?

– Jednom, da.

– Pa, kako je?

Za mene je, zapravo, sećanje na tu zemlju bilo neraskidivo povezano s uspomenom na roditelje, zato što sam u Egipat putovao s njima – bilo je to naše poslednje putovanje pre nesreće u kojoj su njih dvoje stradali. Bio sam, međutim, obećao sebi da ću biti snažan i da se neću prepuštati melanholiji; već je pet godina otada bilo prošlo, i nisam, jednostavno, mogao daveka da se vraćam na priču o njihovoj pogibiji. Draže mi je bilo da kažem kako se Egipta i ne sećam baš najbolje – što, inače, i nije bilo u celosti netačno.

– Pomalo je šteta što nećemo moći da odemo dole na jug. Čujem da bi naročito Luksor vredelo videti...

Istina je da su nam, pored svih zakazanih predavanja, ostali vrlo slabi izgledi da ikud mrdnemo iz Kaira, a naročito da ceo dan provedemo u unutrašnjosti zemlje. Ja sam, tako, slušao od ljudi da je, recimo, Aleksandrijska biblioteka nešto što „treba videti“. Ali nema odbojnije preporuke nego za neko mesto reći da ga „treba videti“. Stvari koje „treba videti“ generalno su

zanimljive samo do izvesne mere, ili vrlo malo. Evo primera: u Parizu je, recimo, Trijumfalna kapija nešto što „treba videti“.

– Da – odgovorio sam mu, kao da podvlačim sopstvenu misao...

Meni, u suštini, i nije smetalo što ću ostati u Kairu. Za mene je to najbolji način da se upozna jedna zemlja – šetati se bez cilja njenom prestonicom. Ako je bilo verovati mojim uspomename, Kairo je ogroman grad, zamoran i prašnjav, ali grad koji krase zaista fantastična energija. U prvi mah sam bio sebi zacrtao da odem do pravoslavnog manastira Svete Katarine na Sinaju, ali sam, prostudiravši mapu, od tog poduhvata odustao. Naime, da bi se otputovalo do tamo i nazad u istom danu, morao bi čovek da putuje jednom sumnjivom avio-kompanijom. A otkako se desilo ono u Šarm el Šeiku, meni do toga i nije bilo posebno stalo. Na kraju krajeva, lepo će mi biti i u hotelskom bazenu u Kairu.

Trebalo mi je vremena da shvatim zbog čega putnici većinom ne liče na Egipćane; kao što je to i inače bio slučaj jednom nedeljno, avion je sletao u Kairo na putu ka Džedi, u Saudijskoj Arabiji. „Baš nam se posrećilo“, rekao mi je tim povodom Marten. Svi ti likovi bili su, u stvari, hodočasnici koji su se zaputili u Meku. Prisetio sam se tada da svake godine desetine, a katkad i stotine takvih umiru u stampeđu prosvetljene gomile. Ali sesti u avion u takvim okolnostima svakako je interesantno iskustvo; to vam, recimo, omogućava da, gledajući unazad, shvatite koliko vredi spokoj svakodnevnog života.

Marten je sedeo meni zdesna. Već je pokušavao da uključi ekrančić ugrađen u sedište ispred svog. Meni sleva, neki čovek se žalio stjuardesi zato što njegova žena, pokrivena od glave do pete, ne sedi njemu s desne strane (a to će reći, na

mom mestu); govorio je taj čovek kako ne može da podnese da neki muškarac sedi pored nje. Bilo je nečeg vrlo protivurečnog u činjenici da čovek hoće da putuje avionom, a da se buni protiv same mogućnosti da neko sedne pored njega. Trebalo bi mu predložiti da eventualno kupi privatni avion. Taj čovek je, inače, imao veoma lepe oči. Duge trepavice davale su mu nežan izgled, ja bih čak rekao – ženski. Čega se on to mogao plašiti? Da nije sumnjao u moć koju je imao nad tom ženom? Stjuardesa, bar naoko, nije bila zatečena njegovom reakcijom. Profesionalka. Rekla mu je da ga razume, mada ga – bio sam ubeđen – nije razumela ništa više nego ja. „Trebalo razumeti“, kao da mi je poručivala svojim pogledom, „to je tradicija. Bila bi to uvreda da stave nekog tipa da sedne pored njegove žene...“

„Uvreda – za koga?“, upitao bih je ja na to (mada mi nije bilo ni na kraj pameti da komplikujem situaciju).

„Uvreda na račun njegove pristojnosti“, dobio bih odgovor.

Da je, uza sve to, i dotična žena nekakav potencijalni objekat seksualne želje, šapne mi uto Marten. Što ona, očevidno, nije; više liči na nedefinisano dežmekastu masu. Vidi se to čak i kroz feredžu koju nosi. Čovek koga bi stavili da sedi pored nje, tvrdio je Marten, ne bi tu ženu čak ni pogledao. Ali dobro, tradicija je to... Trebalo je, dakle, promeniti mesta, kako pristojnost nalaže. I avion je, najzad, mogao da poleti.

Marten je vrlo brzo zaspao. Što se mene tiče, u budnom stanju održala me je niska sumnjivih zvukova. Glava mi je bila puna Šarm el Šeika, a onda se odnekud pojavila i ona Siranova rečenica, ono gde govori o svom nosu: „Kad prokrvari, to ti je Crveno more!“ Ne bih li počeo da razmišljam o nečem drugom, bacio sam se na novine koje sam bio kupio na aerodromu. Udarni naslov u *Liberasionu* bila je osuda izrečena

Alenu Žipeu.¹ Osamnaest meseci zatvora uslovno, deset godina bez prava na izbor na funkciju, i sve to zbog finansijskih mutljivina. To je, po svemu sudeći, bila važna vest toga dana. Ostalo je bilo kudikamo uobičajenije: neki tip se digao u vazduh u Iraku, Izrael je odgovorio na vatru u Vitlejemu, a Šaron je izjavio da je „zaštitni zid“ potrebniji nego ikada... Kao nekom ironijom, *Figaro magazin* je naslovnu stranicu posvetio „Čudnom Tariku Ramadanu“. Nekoliko prethodnih nedelja taj čovek se često pojavljivao u medijskom metežu izazvanom usvajanjem zakona o sekularizmu. Obdaren neporecivom zavodljivošću, ovaj populistički ekstremista postavio je sebi cilj, i ne krije to, da islamizuje Evropu. Čitajući, tako, o njemu doznao sam da je unuk osnivača Muslimanske braće, organizacije stvorene upravo u Egiptu, zemlji koja se s punim pravom može smatrati ideološkom kolevkom savremenog islamizma. Prisetio sam se tada emisije koju sam nedavno bio gledao, a u kojoj je Ramadan pokušao da opravda nošenje vela govoreći o toj famoznoj „pristojnosti“. Filozof koji je sedeo preko puta njega smireno mu je uzvratio: „U tom slučaju, zašto i muškarci ne nose veo? Zar je lice žene nepristojnije od muškarčevog?“

Digao sam ruke od novina. Na trenutak sam zažmurio, ali san mi nikako nije dolazio na oči. Već neko vreme mučile su me beskrajne nesanice, od kojih nikako nisam uspevao da se oporavim. Između sedišta se uto prošetala jedna stjuardesa nudeći nas hladnim pićem. Govorila je glasno, glas joj je bio neprijatan, i Marten se probudio. Trljao je lice, kao da je spavao tri dana i noći bez prekida. Ja sam naručio sok od jabuke.

– Gnušam se žena koje govore glasno – progundao je on kad se stjuardesa udaljila.

---

1 Istaknuti francuski političar, jedno vreme predsednik vlade. (Prim. prev.)

U tome mu sigurno neće protivurečiti moj komšija s leve strane, pomislio sam.

– Da – rekoh – ali ova je lepa.

Marten se okrenuo.

– Jeste. Nije loša. Iako nosi tu uniformu...

– Meni su one, te stjuardese, generalno vrlo uzbudljive u tim uniformama.

– Je li?

Setio sam se tada intervjuja koji je pevač Prins dao nekom ženskom časopisu; na pitanje koje mu je omiljeno jelo, odgovorio je: stjuardese. Ne znam zbog čega, ali to mi je nekako privuklo pažnju, i ne samo da nikada nisam zaboravio taj njegov odgovor, nego bih ga se redovno setio kad god uđem u avion. Jesu li one zaista lake devojke? To je važno pitanje. Dodajmo tome i priče koje sam slušao o kolosalnim orgijama koje članovi posade organizuju između dva leta. Predstavu nisam imao da li je to samo mit, ali kad god bi se stjuard prošetao između sedišta, ja bih u sebi, i mimo volje, rekao: e ti, ljigo jedna, čeka te dobar provod... Isto tako, kad god bih naleteo na neku stjuardesu, obuzeo bi me snažan utisak da imam posla s običnom kurvom...

– Živiš s nekim? – upitah Martena.

– Živim... Ali, komplikovano je to.

– Uvek je komplikovano.

– Nema sumnje.

– Da nije ona slučajno stjuardesa?

On se na to tužno nasmešio, i ništa nije odgovorio. Osetio sam se pomalo glupo. Kasnije, pošto smo malo počutili, objasnio mi je da ne veruje u samu instituciju „pâra“. To je, po njemu, jedna struktura koju karakterišu, prvo, dominacija nad onim drugim i, drugo, laži – jedna, dakle, institucija koja je izgubila smisao postojanja. Njemu je pak draži bio pojam „poželjnosti“, koji čoveku ostavlja više slobode, a

i iskreniji je. Dok mi je to objašnjavao, neprestano se mrštio, kao da je reč o nečem sasvim ličnom, dok je, s druge strane, propast pâra kao takvog jedna od najneugodnijih tendencija u zapadnom svetu.

Boing su po dužini šarala dva široka hodnika koja su delila tri reda sedišta; svaki putnik je raspolagao malim ekranom na kojem je mogao da gleda filmove, ili igra igrice, ili sluša muziku. Marten i ja smo razgovarali već praktično čitav sat. Pričao mi je o tome kako je pet godina ranije napustio Švajcarsku i preselio se u Pariz. Bio sam, u suštini, vrlo zadovoljan što na ovaj put nisam pošao sâm. A i Marten mi se činio prilično zanimljivim. Od samog poletanja, na kolenima je držao Floberovu *Prepisku*, jednu od meni najdražih knjiga. Rekao sam mu da je čudno poći u Egipat s tom obimnom knjigom, i upravo dok sam mu to govorio setio sam se da u njoj ima i nekoliko pisama koja se tiču Floberovog putovanja po Orijentu, a na prvom mestu onih nekoliko napisanih u Egiptu. On mi je s poletom potvrdio da je upravo zbog tih pisama i poneo sa sobom toliku knjigu. Nameravao je da ih ponovo pročita tamo, na licu mesta.

– Ono što je stvarno neobično – nastavio je on – jeste to što je Flober, stigavši u Kairo, prvih nekoliko pisama uputio majci. U njima opisuje ono što vidi, s tim što piše ono što bi, zapravo, ona želela da vidi. Kao razglednica, da kažeš. Čekaj, sad ću da pronađem jedno mesto...

On otvara knjigu čiji su listovi ispisani po marginama, pa traži malo, otvorenih usta. Onda čita, glasno: *U sumrak, Sfinga i tri Piramide, onako ružičaste, kao da su se davile u svetlosti; staro čudovište nas je posmatralo pogledom zastrašujućim i nepomičnim. Nikada neću zaboraviti taj utisak. Tri noći smo spavali u podnožju tih starih opasnica piramida i, iskren da budem, fino je tamo.*

– I, šta sad?

– I, čudno je što u isto vreme piše svojim prijateljima, ali o terevenkama po kuplerajima... Sad ćeš da vidiš... Evo ga! Mi smo sada, dragi moj gospodine, u zemlji gde su žene gole, gole, što no pesnik reče, „kao šaka“, jer od odeće na sebi imaju samo prstenje. Ljubio sam Nubijke okićene ogrlicama od zlatnika koje su im padale do zadnjicâ. Na crnim trbusima nosile su pojaseve od bisera raznih boja.

– Pa neće valjda o tome majci da piše... Iz koje je to godine?

– Ovo pismo je iz... hiljadu osamsto čet'es devete.

– Da, zato što se danas i ne bi moglo reći da su žene gole u ovoj zemlji... Pre će biti upravo suprotno, ako sam dobro razumeo.

– A ja mislim da je i sad isto kao što je bilo. Videćemo, uostalom, ali ne bi me začudilo da se i sad tu i tamo ašikuje... Orijentalci su mnogo puteniji od nas. Čekaj! Malo dalje... Na vratima su žene ili stajale, ili sedele na prostirkama. Crnkinje su nosile nebeskoplave haljine, druge su na sebi imale žuto, belo, crveno – sve su bile u širokoj odeći koja je lepršala na toplom vetru...

On najednom zastade. Jedan deo putnika bio je ustao, svi kao jedan. Neće, sigurno, biti da su svi istovremeno krenuli u toalet. Nešto je drugo bilo posredi. Marten i ja smo se pogledali, i mislim da nam je ista stvar pala na pamet. Ali nije to bilo na delu. Hodočasnici su se mirno smestili u prolaze između sedišta i počeli da klanjaju. Bilo je vreme za molitvu, i avion se, odjednom, pretvorio u džamiju. Ko te pita za pristojnost. Ništa mi nije bilo jasno. Bio je to jedan neverovatan prizor. I kad se podvuče crta, prilično neprijatan. Prolazima između sedišta više nije moglo da se prolazi. Neki su se molili toliko glasno da smo se mi ostali jedva usuđivali reč da prozborimo.

– Odjednom kao da smo sasvim sami, jelda?

Marten mi, međutim, nije odgovorio na ovo pitanje; slušao je muziku. Potražio sam i ja slušalice koje smo bili dobili, pa

učinih što i on. Malo kasnije, dok su oni još bili na podu, avion je ušao u zonu turbulencija, i šef osoblja je zatražio od putnika da se vrate na svoja mesta. Nije mi promakao ironičan osmeh na Martenovom licu. Većina vernika nije želela ni da čuje za tako nešto, jer molitva se ne može prekidati, tako da su svi oni ostali u prolazima između sedišta, recitujući stihove iz Kurana, i uopšte nisu obraćali pažnju na ono što je od njih upravo zatraženo; molitva im je bila ispred bezbednosti, čime je sve rečeno.

Pitao sam se šta li bi se desilo da turbulencije počnu da se pojačavaju. Da li bi ovi išli dotle da počnu da padaju jedni po drugima? Avion je uto počeo da se pomera u svim pravcima. Ja sam se osećao sve gore. Prema onome što sam mogao da vidim na ekranu ispred sebe, upravo smo nadletali Korziku. Stvarno? Proverio sam da li mi je pojas dobro vezan. Čemu služe sigurnosni pojasevi u avionu koji se ruši? I to je, eto, važno pitanje. Dlanovi su mi bili vlažni. Još sam razmišljao o Šarm el Šeiku. Ako sam bio dobro shvatio, udes je trajao oko tri minuta, što je zastrašujuće dugo. Bio je to slobodan pad. Šta se za to vreme dešava? Ljudi sigurno urlaju, povraćaju, bacaju se jedni na druge. Vizija strahote.

Da bih se nekako umirio, upitao sam Martena da li se, onako uopšteno, plaši aviona. Pitanje sam mu postavio nehajnim tonom, da ne pomisli da mu se ja sad tu ispovedam. Nadao sam se da će mi odgovoriti potvrdno, s prizvukom jadikovke; ja bih onda pak stao da ga uveravam da je savršeno izlišno brinuti se zbog običnih sitnih turbulencija. On mi je, međutim, s uverljivošću koja mi je išla na nerve objasnio da se ne plaši smrti, ni u avionu ni bilo gde drugo.

– Ja sam ti, vidiš, fatalista, sve više i više. Ako mora da se desi, desiće se. To je sve.

– To bi trebalo da ti olakša stvari...

– Više od toga mi od života i ne treba. A kad bolje pogledaš, da sad nastane neki problem, ovde, nasred Sredozemnog mora, šta bi pa i mogao da učiniš? Ne mnogo toga, zar ne?

Ispričao mi je onda, tonom gotovo razdražanim, jednu nemoguću pripovest; uveren sam da je svrha te priče bila da mi objasni njegovo poimanje fatalizma.

– Dogodilo se to u Njujorku, jedanaestog septembra 2001. godine – precizirao je on, s dozom pomalo perverzno likovanja.

– Da, čuo sam za to...

– Ne, ali ovo ti je priča u priči... Jedan tip radi u agenciji za komunikacije čije je sedište u jednoj od dve kule, tačno na onom mestu gde je avion naleteo...

(Tu mi je došlo da ga prekinem; čudnovatom mi se učinila upotreba glagola „naleteti“ u ovom kontekstu. Po onome što sam ja video, ti avioni su izveli mnogo više od pukog „naletanja“ na kule, ali dobro sad, možda se u Švajcarskoj upotrebljava taj izraz.)

– I tek da napomenem da su svi koji su radili u toj kancelariji izginuli. Nego, prethodnog dana, šef tog tipa se razboli i zamoli ga da umesto njega ode do Vašingtona da se vidi s nekim klijentima. Tip negoduje, muka mu je od svega, ali mu to, na kraju, spase život...

– Eto vidiš – kažem ja, glumeći ravnodušnost.

– Čekaj, nije još gotovo... Jer avion u koji je on seo toga jutra upravo je onaj koji će naleteti na jednu od kula!

– Ne!

– Jeste. Vidiš, sudbini nije mogao da umakne.

Na kraju sam se pravio da spavam; tišina je na mene delovala blagotvornije od Martenovih anegdota. Sklopivši oči,

uspeo sam maltene da zaboravim da sam u avionu. Pono-vo sam se u mislima vratio jednoj priči koju sam ranije čuo. Moji stric i strina su na svadbeno putovanje išli takođe u Egipat. Ispred jedne piramide, neki tip im je predložio da naprave krug na kamili, oni su pristali, i u trenutku kad se strina popela na životinju, neznanac je poterao kamilu u galop, kao da je hteo da otme strinu, ali je životinja stala svega nekoliko metara dalje, iz čistog hira, i onda se moj stric, sustigavši ih, potukao s tobožnjim kamilarom. Podsetila me je ta priča na drugu jednu dogodovštinu, vrlo sličnu, premda tragičniju. Jedan mladi par je doputovao u Brazil, takođe na medeni mesec. Seli njih dvoje u taksu; šofer pruži mladiću kovertu i zamoli ga da je ubaci u poštansko sanduče koje se nalazilo na deset metara od vozila, ovaj to prihvati, mirno izađe iz taksija, okrene se i, užasnut, zaključa da kola više nema, da mu je dragana oteta, da je više neće videti... Pomislio sam onda na Žanu, kad sam se ono bio probudio, i na to idiotsko osećanje koje me je tada spopalo, osećanje da je možda više nikada neću videti. Da ću se okrenuti i zaključiti da kola više nisu tu.

Desetak godina posle tog putovanja u Egipat, moji stric i strina su se razveli na način koliko običan, toliko i otrcan; uz silne uvrede i pretnje, napadajući jedno drugo u toku brakorazvodne parnice. Tako se, svi to znamo, u današnje vreme okončavaju ljubavne priče. Pomisao na to da bismo od celog suprotnog pola mogli da se zadovoljimo jednom jedinom osobom priziva tek blag osmeh; svi mi znamo da su sloboda običaja i produbljivanje telesne želje, te odlike naše epohe, lako stale na kraj nevinosti i sposobnosti ljudskog bića da istraje u iluzijama. Trebalo bi se, štaviše, pomiriti s tim da nema nikakve šanse da se bilo koji par jednoga dana ne rastane. To je stvarnost koje više ne možemo biti svesni. A ja, opet, sa zebljom u stomaku, pomislim

ponekad da bih i sâm mogao da postanem onaj kamilar, onaj taksista.

Kad sam otvorio oči, avion je već bio počeo da sleće. Uskoro će podne. Sada sam već jedva čekao da stignemo. Nismo imali ništa od obaveza predviđeno za taj dan, i dobro je bilo što je tako. Marten je čitao vodič za Egipat. Upitao sam ga ima li nečeg zanimljivog.

– Nije loše napravljeno za nekog ko ništa ne zna, kao što je sa mnom slučaj. Kažu, na primer, da je naš hotel najbolji u Kairu.

– U kom smo hotelu?

– U *Mariotu*. Tamo, kanda, ima bar u kojem se mogu pušiti najbolje nargile. A pogledaj ovde, vidi šta kažu o baru u kasi-*nu... Mesto gde se, ukoliko ste spremni da platite, mogu ostvariti nova poznanstva...*

Marten me je gledao, sav očaran.

– Vidiš, bio sam u pravu: Flober, pa ne zastareva to tako brzo! Književnost je besmrtna, i mi ćemo svaki čas sleteti u zemlju „golih žena“!

I baš u tom trenutku, avion je načinio zaokret u pravcu del-te Nila.

2.

Egipatska noć

Po nas je na aerodrom došao Žeremi, službenik ambasade i menadžer ovog projekta. Imao je manje od trideset godina, i ličio je pomalo na Bracu, onog pustolova s kraja XIX veka koji je otkrio Kongo, i čiji sam portret bio video nekoliko nedelja pre toga: prav nos, kratka brada i – kao vrlo intrigantan paradoks na njegovom licu – utisak da je reč o čoveku koji, u isti mah, potiče iz dobre kuće, a sa druge je gotovo romantičarski nastrojen, rekao bih. S nama se rukovao izrazito prilježno, i ja odmah pomislih da se taj čovek zasigurno dosađuje u ovoj zemlji, čim se toliko raduje što smo došli.

Čekalo nas je vozilo iz ambasade. Žeremi je, na arapskom, zamolio šofera da nas odveze do našeg hotela, i time nam stavio do znanja da dobro govori jezik. S tim u vezi bilo je prvo pitanje koje sam mu postavio: koliko ima kako je naučio arapski? Žeremi je u Kairo bio došao nekih godinu i po dana ranije. Njegova misija ovde trebalo je da traje ukupno dve godine, što će reći da mu je bilo ostalo da otaljiga još šest meseci. U ambasadi je bio zadužen za predstavljanje francuske kulture; redovno je organizovao događaje i pozivao umetnike.

– Kairski intelektualci većinom govore francuski – objasnio nam je on. – Ne svi, ali postoji ta svojevrsna tradicija, i...

Dok je govorio, pitao sam se šta li je to moglo naterati tipa naših godina da dođe da radi tu, na kraj sveta; ja to, cenim, ne bih mogao. I previše sam vezan za Evropu.

– A devojke? – upita ga Marten bez okolišanja.

Žeremiju je bilo neprijatno, na licu mu se pojavi bremenit osmeh.

– Šta devojke?

– Ne znam... Ne poznajem situaciju... Može li ovde jedan zapadnjak, na primer, da krene da muva neku Egipćanku?

– Vrlo teško. Ovde, generalno, devojke ne spavaju ni sa kim. Islam je, što se toga tiče, veoma strog. Ali ima u Egiptu svega pomalo... Hoću reći, nisu sve žene zabrađene, makar je takvih sve više i više.

– Ali ti, recimo, za ovih godinu i po dana, jesi li uspeo da upoznaš neke devojke, ili je sve to unapred izgubljena partija?

– Unapred izgubljena partija, mislim... Ali moram da kažem da su mene uglavnom zanimale devojke iz ambasade...

– Francuskinje?

– Da.

Dok smo se vozili, Žeremi nam je izložio plan našeg boravka ovde. Dao nam je obojici po primerak programa u kojem je pisalo sve što bi trebalo da uradimo u toku tih nekoliko dana. Nasuprot onome čemu sam se nadao, uopšte nećemo imati mnogo slobodnog vremena. Osim predavanja, upriličen je bio čitav niz ručkova i večera. Programom je predviđeno bilo i nekoliko poseta:

– Za sutra ujutro smo, ako ste raspoloženi, angažovali vodiča koji bi mogao s vama da pođe u obilazak Kairskog muzeja...

– Vrlo dobro...

- Srešćete se, takođe, s gospodinom Koteom...
- Onim političarem?
- Da. I on boravi ovde nekoliko dana. Mislim da upravo piše knjigu o Aleksandriji...

Kroz prozor smo, malo-pomalo, otkrivali okolinu Kaira. Duž puta – palma do palme; nema zбора da smo daleko od Pariza. Gospodina Kotea sam često gledao na televiziji, kao učesnika u raznim političkim debatama. Obavljao je „važne“ dužnosti u UMP-u.² S više aspekata predstavljao je on savršeno otelovljenje svega onoga čega sam se u politici gnušao: neznanja, pretencioznosti i forsiranog optimizma. Nije me, međutim, ni najmanje začudilo kad sam čuo da piše knjigu. Godinama već ne možeš da sretneš političara koji ne piše knjigu (to jest koji, da budemo precizniji, nije nekome dao da je napiše umesto njega), a sve to ne bi li povratio malo ugleda koji svakodnevno gubi u nastojanju da se dopadne glupacima. To je najbolniji trn u peti demokratskog mišljenja: političari su primorani da paradiraju tamo-amo, iz jednog televizijskog studija u drugi, s ciljem da svima pokažu kako su oni, u stvari, vrlo simpatični likovi i kako ćemo grdno pogrešiti ako ne budemo glasali za njih. Zato mi služimo. I tako, neizbežno, da ne bi sebe načisto diskreditovao, za političara je bolje da ubedi ljude kako ga zanima još nešto osim njegove sopstvene karijere; počne, tako, da radi na knjižici, nekažnjeno je potpiše, pa se, ovoga puta bez kravate, vrati u televizijski studio u pokušaju da sebe još jednom proda – političari su postali, silom prilika, obične prostitutke koje više nikome nisu zabavne i kao poslednji jadnici gledaju kako nekom da uvale svoje sitne fore.

– Jesi li već išao da vidiš Aleksandrijsku biblioteku? – upitah ja Žeremija.

---

2 Fr.: *Union pour un mouvement populaire*, asocijacija francuskih konzervativnih stranaka osnovana 2002. godine. (Prim. prev.)

– Jesam, naravno.

– Pa, kako je tamo?

– Mnogo je lepo, i u istorijskom smislu moćno. Vi, nažalost, nećete imati vremena tamo da odete...

Već smo bili stigli do centra Kaira. Kao kroz maglu sam prepoznavao ulice kojima sam svojevremeno špartao s roditeljima. Morao sam da se napregnem da o tome ne bih razmišljao. Saobraćaj je bio toliko gust da smo se jedva usudili da otvorimo prozore automobila. Gradska vreva. Zagađenje.

– Lepo je! – uskliknu Marten.

– To vam je Kairo – koliko nepodnošljiv, toliko i predivan...

Mariot se nalazi na obali Nila. Žeremi je živeo u stanu u drugoj jednoj četvrti, ali je izrazio želju da nas doprati do hotela, kako bi se lično uverio da smo se lepo smestili. Obojici nam je dao po kovertu s dnevnicama.

– To vam je za razne troškove dok ste ovde...

Suma je bila sve samo ne neznatna – osamdesetak evra po danu. Žeremi nas je ostavio u holu pošto je prethodno regulisao administrativne pojedinosti, i zakazao nam sastanak na istom mestu, kad padne večer, kako bismo zajedno otišli na večeru.

– Simpatičan dasa, ovaj Žeremi – reče mi Marten u liftu.

– Jeste.

– Dobro... Da se odmorimo malo, a posle – u akciju?

– Što da ne.

– Mogli bismo da odemo da pušimo nargile pre nego što se nađemo sa Žeremijem. Šta kažeš na to? U hotelskom baru, na primer.

– S „golim ženama“, je l' tako?

– Tačno tako.

– Bogami, ti kad se uhvatiš neke ideje, nikako je ne puštaš...

– Upravo suprotno – odgovori mi on krajnje ozbiljno. – Ona ne pušta mene...

Sobe su nam bile na istom spratu. Istuširao sam se pa, vezavši peškir oko struka, izašao na terasu da popušim cigaretu. Tek što otvorih staklena vrata, u sobu mi prodreše čudesni gradski zvuci: pakleni krici, brundanje motora, automobilske trube s kojima se, izdaleka, mešao poziv na molitvu. Preko puta mene stajala je Kairska kula, izgrađena u znak sećanja na jednu pobjedu nad Izraelom. Dugo sam ostao tu, posmatrajući ovaj istočnjački grad sa sedmog sprata hotela i, bez pravog razloga, došao do zaključka da mi je dobro – ako se može reći da ti je „dobro“ u trenucima kad pustiš mozak na otavu i zaboraviš ono što si već proživio, kao nešto što ćeš ionako proživeti ponovo.

A opet, iz same srži tog zaborava vratila mi se jedna uspomena: bilo je to u Bretanji, na onom tavanu koji su preuredili kako bih dobio svoju sobu. Sate i sate provodio sam tamo čitajući. S malog prozora pucao je pogled na horizont, i tamo mi je, na izvestan način, bilo kao ovde, na ovoj hotelskoj terasi; jesam bio izvan sveta, ali je njegov žagor bez ikakvih problema dopirao do mene. U daljini se, da, videlo more i deo zaliva, kružnog oblika, nalik kakvoj areni. Zabavljao sam se tada tražeći geometrijsko središte te savršene kružne linije od peska, prema kojem će, ozbiljan i odlučan, koračati ubica bikova da bi, jednim jedinim pokretom, kao da prinosi žrtvu, jednostavno lišio život svake napetosti i u trenu oslobodio deset hiljada srca. Među kojima i moje.

Neko mi je pokucao na vrata. Otišao sam da ih otvorim. Doneli su mi prtljag. Potom sam uključio televizor, da vidim na šta liče domaći programi. Nije bilo ničeg bogzna kako zanimljivog. U to doba dana, u svakom slučaju. Ugledah onda paketić koji je stajao na noćnom stočiću. Otvorih ga. Bio je to primerak Kurana, poklon organizatora sajma knjiga. Dobra ideja, pomislih;

odavno nisam tu knjigu prelistavao. I hteo sam to sad da uradim, ali čini mi se da sam maltene odmah utonuo u san.

Probudio me je Marten, koji je lupao na vrata. Već je bio pao mrak. S velikim naporom, otišao sam da mu otvorim.

– Još malo pa će osam sati. Spreman si?

– Jesam – odgovorih mu ja, shvativši da mi je još vezan peškir oko struka. – Pa dobro, skoro spreman...

– Čekam te dole, ako si raspoložen. U holu.

– Važi. Odmah silazim.

Na brzinu sam se obukao. Još mi se spavalo, ali dobro sad. Ako sam bio dobro razumeo, trebalo je da večeramo sa Žeremijevim prijateljima u nekom restoranu na suku.³ Odložio sam deo dnevnica u sef, i zatvorio vrata sobe za sobom.

Marten se bio lepo smestio u ulaznom holu i prepustio sanjarenju. Pušio je cigaretu netremice gledajući u grupu mladih pokrivenih devojaka koje su sedele malo dalje:

– Stvarno su čudne ove devojke! Neprekidno kibicuju, jesi li primetio?

– Nisam. U koliko sati imamo dogovoreno sa Žeremijem?

– Kroz jedan sat. Za nargile, tako sam pročitao, treba preći napolje...

Marten je ustao ne skrećući pogleda sa susednog stola. Po svemu sudeći, njemu nešto zaista nije davalo mira. Predložio sam mu da izađemo napolje, u baštu...

– Ono što je meni baš super – dodade on – jeste to što su ove žene pod velom, ono, baš erotične...

– Ma je li?

– Hoću da kažem, ako apstrahujemo osnovno značenje.

– ...

---

3 Suk je velika pijaca, ili trgovinski centar na otvorenom. (Prim. prev.)

– A tebi nisu?

Meni nisu bile erotične. Na prvi pogled, u ovom hotelu odsedali su uglavnom gosti iz drugih zemalja, premda je bilo manje zapadnjaka nego što sam očekivao. Behu to prvenstveno Saudijski, koji su ovamo dolazili u grupama, da odmor provedu daleko od svoje otadžbine. Naknadno ću saznati da su istinski omraženi među lokalnim stanovništvom. „To su ti debele svinje“, reći će mi Lamija, devojka iz ambasade koju sam upoznao sutradan. „Kod njih, u Saudijskoj Arabiji, ponašaju se kao najgori ekstremisti! Ali čim se malo udalje od kuće, i dođu u Maroko, u Tajland ili Egipat, pretvaraju se u najgore razvratnice i rade upravo ono što inače osuđuju! Bogati su i dopuštaju sebi da se razmeću novcem na nepristojan način! Kao što, uostalom, i sâm možeš da zamisliš, postoji izvestan broj devojaka koje se vrte oko tih tipova. Da odvratnog licemerja!“

Po mom viđenju, devojke koje nisu bile pokrivena ovde su se – uz dužno poštovanje prema Martenu – nalazile isključivo zbog njih, a ne zbog turista sa Zapada. Bilo kako bilo, štono Marten reče: videćemo već.

Unutrašnje hotelsko dvorište bilo je vrlo prijatno, njime su se širili ugodni mirisi, a i mi smo bili došli u doba godine kad vrućine nisu prevelike. Prešli smo preko celog dvorišta, tako da nam je bazen bio s leve strane.

– To je to! – reče Marten pokazujući mi *Egipatsku noć*, kafe pod otvorenim nebom. U kafeu nije bilo gotovo nikoga. Seli smo za jedan sto i poručili dve nargile. Nedaleko od nas, za stolom je sedela jedna devojka, sama, i gledala u svoj telefon.

– Vidiš, ova ti je, na primer, kurva...

Njegova opsednutost već mi je postala smešna. Pitao sam se da se on to možda ne vraća tako istrajno na ovu temu upravo da bi se samome sebi podsmevao.

– Nije loša, a, šta kažeš?

– Što misliš da je kurva?

– Pa vidi se to! Slušaj, šta bi jedna devojka kao što je ona tražila, sama samcijata, u bašti jednog kafea, u dvorištu jednog velikog hotela?

– Ne znam, možda bi popila čaj od nane, na primer...

– Ma kakvi! Neka mi odseku ruku ako nije kurva!

Devojka nas je primetila. I počela, čak, da šalje Martenu dvosmislene osmehe. Lepo sam mogao da osetim koliko mu je teško da ostane gde je. Doneli su nam nargile s ukusom jabuke. Godinama već nisam pušio nargile; Marten pak nije to nikada ni probao. Sve u svemu, kad su neupućeni, ljudi nargile poistovećuju s lulom za opijum, a sama ta reč *nargila* automatski se dovodi u vezu s hašišom. Sećam se kad sam jednom, primera radi, sedeo tako i pušio s majkom. Mora da je to bilo svega nekoliko ulica od mesta gde smo sada sedeli, u jednom kafeu na suku, pet godina bilo je prošlo otada. S nama je bio i moj brat. Majka se šalila kao da joj se, navodno, zamantalo u glavi – iako je, u stvari, pušila običan duvan. Zažmurio sam sada, i pred očima mi se ukazao njen blag osmeh. Osmehivala se ona na taj nekako specijalan način. Udahnuh, onda, dobru dimčinu, i odmah mi se učini da je to bio način da ublažim dubok bol koji je iznutra pokušavao da ovlada mnome.

– Do-bra! – glasio je Martenov komentar.

– Vrlo – odgovorio sam ja, misleći na nargilu.

– Devojke iz ovih zemalja, bar ja tako mislim, stvarno imaju nešto.

U tom trenutku, jedan Arapin je prišao i seo za sto za kojim je sedela Martenova kurva – jer ona je, makar u Martenovoј svesti, već bila njegova. Sad je već postojala pretnja da će doći do komičnih scena. A onda je čovek ustao, da bi, nekoliko trenutaka kasnije, za njim i devojka napustila *Egipatsku noć*. Za Martena to kao da je bila kap koja je prelila čašu.

– Smiri se – rekoh mu – pa tek smo stigli...

– Da, ali ova nije bila loša, zar ne?

– Iskreno, bila je sasvim osrednja.

Potom su se pojavile neke dve devojke koje su sele na dvadesetak metara od nas; u Martenu se ponovo probudila nada. Čutao je dobrih pet minuta, potpuno usredsređen na te dve cure. Konobarima smo neizostavno izgledali mnogo smešno. Video sam kako se Marten malo-malo pa nasmeši devojčkama, ne bi li ih šarmirao, do čega njima u startu uopšte nije bilo stalo. Pitao sam se kako li on zapravo živi tamo, u Parizu. Mora da je sam, iako mi je rekao da nije. Sam i tužan – kao i većina ljudi, ako ćemo pravo.

– Mislim da ću da im priđem – reče mi on najzad, sav ozbiljan.

Pogledam na sat; sa Žeremijem smo imali dogovoreno kroz pola sata.

– Nadam se da si od one sorte što to završava brzo...

Marten je ustao, heroj bezizraznog lica, pod budnim okom konobara prošetao do stola za kojim su sedele dve devojke, pa im rekao nešto tiho, na uvo; tada mu se lice smračilo, progutao je pljuvačku, uspeo da namakne kiseo osmeh, okrenuo se, vratio do mene i rekao, stojeći:

– Dobro, hajde sad, idemo.

S teškom mukom sam uspeo da savladam poriv da se nasmejem.

– Šta su ti rekle?

Sačekao je da izađemo iz kafea pa mi tek onda odgovorio.

– Oterale su me u majčinu! Možeš li da zamisliš to? Dotakô sam dno života! Da me u majčinu kurve teraju...

– Ali šta su ti tačno rekle?

– Ništa! Prosto su mi dale korpu. Drolje jedne...

Njemu ovo nije bilo ni najmanje smešno, očito.

– U jedno nema sumnje: ono, jednostavno, nisu bile prostitutke.

– Ma jesu, siguran sam u to! Samo što, ne znam ni ja zbog čega, nisu htele...

Bio je van sebe od besa. I video sam tad u njegovom pogledu nešto veoma preteće, neku mržnju, tako mi se učinilo, usmerenu ne prema onim dvema devojkama konkretno, već prema celom ljudskom rodu, a onda sam, u jednom trenutku, imao utisak da on stvarno mrzi, i to me je uplašilo.

– I sve to zbog Flobera! – zaključih ja naposletku, tek da malo opustim atmosferu.